

tettek róla. Ez a bizonyágtevés teremtette meg a keresztény egyházat, és a bizonyágtevők sokasága volt az, amely megtartotta. Ha nem lett volna aki felismerje és befogadja Jézus igazságát és bizonyágot tegyen róla, ma nem beszélhetnénk a kereszténységről, és Jézusról. Pünkösd ünnepe az igazság diadaláról beszél.

Tudtok-e így szólni: én bizonyágot tettem arról az igazságról, amelynek alappillére a Jézus tanítása. Ha ez az öröm megcsendül lelketekben, hiszem, hogy lesznek még mások is, akik bizonyágot tesznek a jézusi igazságról. Ez a bizonyágtétel pedig számotokra az örökélet. Amen.

SZÁSZ FERENC

NINCS SENKIBEN NAGYOBB SZERETET (1.)

Jn 15,13—14

Jézus tanítványainak néha az is sikerült, amire mások fáradhatatlanul, de hiába törekedtek: az evangélium lapjai tanúsítják, hogy többször is elcsüggesztették, megszorították mesterüket. Idegen, lehetett az titkos vagy akár nyílt ellensége is Jézusnak, ezt nem tudta elérni. Ő minden kérdésre, amelyet hozzá intéztek, úgy válaszolt, mint türelmes tanító és minden feleletébe beleszótt valamit Istenországa megnyerő, hívogató szépségéből. Senki se tudta megtörni az emberi jóvalóságba és ügyének végső győzelmébe vetett reményét; a szelíd tanító és a korbácsot ragadó próféta is sebezhetetlen volt hitében, nem ismerte a csüggedést. Csak a tanítványainak sikerült elszomorítaniuk őt. Ki a nagyobb Istenországában? — Kérdezték tőle többször is, s érthető, ha Jézust, aki mindenkinek szívélyesen válaszolt, ez a kérdés letörte. Semmi sem bánthatta őt jobban annál, hogy a lelkének legkedvesebbeken, a tanítványok közösségén is hatalma van még a világi hiúságnak, önzésnek és irigységnek.

Ezért valószínű, hogy amikor kevéssel halála előtt végül — közvetve, amikor talán senki sem várta — erre a kérdésre is válaszol, elsősorban nem magára, hanem tanítványaira tekint, ezek lelki közösségét próbálja tovább szilárdítani. Az evangélium egyik legszebb tanításával teszi ezt: „Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja az ő barátaiért“. Bármilyen is volt Jézus indítéka, e gyönyörű tanítást sohasem tekinthetjük csak az általa hozott áldozat kiemelésének és indoklásának. Személytelenségében elsősorban annak az örökérvényű megfogalmazása, hogy milyen kötelezettséget ró a keresztény emberre a barátságban Isten, a szeretet.

Ma már elmondhatjuk: Jézus nem pazarolta érdemtelenekre sem tanítását, sem szeretetének szomorúságát. Tanítványai egymásután hulltak el Istenországáért, egymásért. A szeretet legnagyobb bizonyágtételében felnőttek mesterükhöz, aki barátainak nevezte őket. Hogy Jézus

ezt nem véletlenül tette, hanem tudatosan, és nem csak halálakor, hanem három évi együttlétük minden napján, arról az evangélium tanúskodik. „Mondom pedig néktek én barátaimnak“ — olvashatjuk Lukács evangéliumában (12,4) s a Jézus ellen felhozott vádak is beszédesek: ellenségei megbélyegző szándéka dicséri őt a leginkább. „Imé a nagy étű és részeges ember, a vámszedők és bűnösök barátja!“ — mondják róla (Mt 1,19), hogy tekintélyét csorbítsák. Végül, minden tragikussága ellenére, az utolsó napok egyik legszebb pillanata az marad, amikor a katonák és szolgák élén elárulására siető Júdást Jézus így üdvözli: „Barátom, miért jöttél?“ (Mt 26,50)

E néhány példa is szemléletesen bizonyítja, hogy Jézus tanítása és lelkülete a barátság új értelmét és lényegét tárta fel a világ számára. Jézusig a felebarát fogalma, görög és latin elnevezése szerint, a közelít, a szomszédot jelentette. Jézusnál már azt a szellemi, lelki testvért jelöli, akivel Istenben, Istenországban van eltéphetetlen közösségünk, és ezt Jézus lényegében minden emberre kiterjesztette! Ezért — úgy érzem —, egyenesen keresztényi kötelességünk a barátságnak ezt a jézusi tartalmát kutatni, feltárni és megélni!

A barátság, úgy ahogyan köznapian értelmezzük, mindnyájunk előtt ismerős. A gyermek barátnak nevezi játszótársát, s a gyermekkori barátságnak rangja van az érzelmi kötődések világában. Az ifjúkor legnagyobb élménye is a barátsághoz fűződik. A lélek megnyílásának, kitárulkozásának tavaszán születik meg lelkünkben a szerelem mellett, néha vele együtt, az igazi, öröknek tartott barátság. Csodálatosan szép példája ennek Dávid, a pásztorfiú és Jonathán, a királyfi barátsága. Első találkozásukkor forr össze a lelkük s az, hogy Jonathán „úgy szerette őt, mint a saját lelkét“ (1Sám 18,1). Dávid életét menti meg Saul az apa haragjának fellobbanásakor. Nem is sirattak el szebben soha barátot, mint Dávid Jonathánt: „Sajnálalak testvérem Jonathán, kedves valál nekem nagyon, hozzám való szereteted csudálatra méltóbb volt az asszonyok szerelménél.“ (2 Sám 1,27).

A felnőtt- és öregkor a barátságok beérésének ideje. Tápláló kenyérét életünk minden napján megszegjük és borával üdítjük magunkat, nagyok és kicsinyek. Gilgámesz, a mitológiai hős, a halottak országából próbálja visszahozni barátját, Enkidut: ők nyitják meg a nagy barátságok halhatatlan sorát, melyből számunkra olyan kedves Petőfi és Arany barátsága. De nemcsak a nagyok, a közember is képes hasonlóan mély és szép érzelmekre. A barátság mindennapi életünk valóságos, és különösen erős a rendkívüli, nehéz élethelyzetekben, fronton, fogságban kötött és kipróbált barátság.

Nem csoda, hogy számtalan jelzője van és a legszebb hasonlatokat mondhatja a magáénak az emberi viszonyok közül. Epikürosz a legnagyobb jót látta benne, mellyel az élet megajándékozhat, az önmagában való tökéletességet. Szokrátesz a legtermékenyebb emberi érzésnek nevezte. Byron a szerelem szárnyalásához hasonlította, míg Emerson a közős és hangos együttgondolkodás örömét látta benne. Prózaibb, századunkhoz jobban illő meghatározása: az az igazi barát, akivel szívesen unatkozunk együtt (Páskándi Géza). Nevezték a barátságot az élet virágának és gyümölcsének, sójának és simogatásának, vidámságának és vigasztalásának s egy perzsa közmondás szerint az örökkévalóságot nyeri el az, aki igaz barátra talál.

A barátságról való elmélkedésünkben e szép keleti mondáshoz mi csak ennyit tehetünk hozzá: szerintünk Istenhez kerül közel, Istent és az Ő országát nyeri el az ember a barátságban. Ezzel a keresztény barátság alapját és minőségi többletét fogalmazzuk meg. Szerintünk a barátság nem pusztán két ember találkozása: ez a találkozás Isten által és Istenben megy végbe! Az érzésnek az a hőfoka, amelyen a két lélek egybeforr és az a tisztasága, ahová a barátság által felemeltek, a szeretet tüze és tökéletessége! A barátságban Isten él. Általa Ő kapcsol a vérséginel magasabbrendű, lelki, szellemi kötélekkel össze, hogy a szeretet egyetemességének örömét megízlelve, kívánatosá váljék számunkra az ő országának keresése. A barátság az egyetemes testvériségre való felkészíttetésünk iskolája, ahol a bizalom, az önátadás, az őszinte segíteni akarás és kölcsönös szolgálat jegyében megtanulunk felülemelkedni személyiségünk korlátain. Bent a lélek mélyén és kint a külső világban ezeket a korlátokat győzi le a barátság, amikor erősebbnek bizonyul a lelki, faji, nemzeti vagy vallási előítéleteknél és különbségeknél. Isten azért teremtette a barátságot, hogy tökéletesedésünk, örömünk, boldogságunk örök kútfejévé tegye, minden közösség alapjává.

Mi által lesz láthatóvá Isten a barátságban, hogy munkálja általa akaratának elfogadását és beteljesedését bennünk? A barátságban első sorban az utal Istenre, hogy minden igazi barátság alapja az erény. Amikor barátot választunk, vagy valaki barátságát meg szeretnénk nyerni, azért tesszük, mert fölöttünk állónak érezzük, feltekintünk rá, úgy érezzük, barátsága által lelkiekben gazdagabbakká lehetünk. Ha a kiválóságban nem is fedezzük fel mindig az erényt, öntudatlanul is mindig rá tekintünk. A barátságot a lélek tökéletesedési vágya ébreszti fel, amikor úgy érzi, valakiben felfedezte vágyának tárgyát.

A gyermek első barátja a szülő s ez nem véletlen: a formálódó lélek ahhoz szeretne hasonlóvá lenni, akit már-már vallásos imádattal tisztel és szeret. Ezért szörnyű, ha a szülő elveszti gyermeke tiszteletét, többé már barátságát sem igényelheti! Az ifjú is hasonló módon keresi barátait tágabb környezetében, s milyen nagy bánat számára, ha közeledését visszautasítják. Az igazi barátság azért olyan nagy boldogság, mert beteljesülés: kölcsönös erények születése a baráti lelkekben és azok testvéries és kölcsönös birtoklása és megosztása. A barátok életének külső közösségében ez a belső, lelki közösség tükröződik, s nincs is irigylésre méltóbb dolog, főleg magányos ember számára, mint két barát együttlétének ezernyi apró jelén mérni le a baráti viszony gazdagságát. A barátságban mindig megszépül az ember, kisimul az arc, mosolyog a szem és simogat a kéz.

Az erény műve ez, melynek — írja Cicero — támaszául rendelte a természet a barátságot, s ez sohasem válhat a bűn cinkosává. Jézus ezt a gondolatot a tanítványi közösségre nézve így fogalmazta meg: „Ti az én barátaim vagytok, ha azokat cselekszitek, a miket én parancsolok néktek.“ Ez a feltétlen engedelmség-követelés csak akkor hat riasztóan, ha nem ismerjük Jézus tanítását és lelkiségét: zsarnoki kicsengése abban a pillanatban szertefoszlik, amikor eljut értelmünkig, hogy Jézus sohasem a maga, hanem Isten akaratát „parancsolta“ tanítványainak. Tudta miért teszi: az a barátság, amelyből a kérlelhetetlen igényesség kihal, maga is megszűnik. Aki csak elfogad minket, olyannak, amilyenek vagyunk, az nem őszinte jóakarónk, s még jó, ha engedékenysége csak kö-

zömbösségét leplezi. Az az igazi barátunk, aki mindig elvár valamit tőlünk, mindig követel, mindig biztat, korhol, ostoroz. A barátság azért szép és szent, mert a nehéz kötelességek boldog önkéntességgé szelídülnek benne.

Érthető már, hogy barátaink és önmagunk üdvösségéért, melynek lehetőségét a barátság magában hordozza, minden áldozat kevés. Tolsztoj nagyságának tekintélye szavatolja ezt az örök igazságot: nagy baj, ha az embernek nincs semmije és senkije, akiért hajlandó volna életét adni. A keresztény embernek örülnie kell, ha van akiért minden áldozatot, akár a legnagyobbat is, meghozhatja. Ezt tette Jézus is s általa a barátság központi helyet foglal el a keresztény életben. A „szeresd felebarátodat, mint magadat“ parancsa általa elérhetővé lett számunkra az eszmény, ha részlegesen is, életünk mindennapi valósága. Barátaink Isten szeretetét hordozzák s ha mi életünket tudjuk adni értük, elértük a szeretet ember által elérhető legnagyobb fokát, tökéletességét, nem vagyunk messze Istenországtól.

Legyünk hát készen mindenkor bebizonyítani, mi is megérdemeljük, hogy Jézus barátainak nevezzен! Hű tanítványaiként méltóak vagyunk arra, hogy a barátság által Istenországaiba léphessünk! Ámen.

NINCS SENKIBEN NAGYOBB SZERETET (2.)

Jn 15,13—14

A múlt alkalommal a barátságról kezdtünk elmélkedni. Megállapítottuk, hogy a barátság Isten adománya, mely lelki tökéletesedésünket hivatott szolgálni. Beszéltünk arról is, hogy a barátság alapját az erény képezi, mely végső soron szintén Istenre mutat, s kiemeltük, hogy Jézus mekkora jelentőséget tulajdonított a barátságnak: a szeretet legmagasabb mértékét látta abban, ha valaki életét adja barátaiért. Életével és halálával ő teremtette, alapozta meg a barátság új, keresztény eszméjét. Azzal zártuk elmélkedésünket, hogy mint Jézus mai tanítványainak, felül kell vizsgálnunk nemcsak a barátságról alkotott felfogásunkat, hanem önmagunkat is: vajon képesek volnánk-e a legnagyobb áldozat meghozatalára a barátságért, barátainkért?

Ma abból induljunk ki, hogy ezen az áldozaton nemcsak a meghalás érthető, a mártírium. Barátainkért úgy is feláldozhatjuk életünket, hogy értük élünk, nekik szenteljük azt. Ehhez a barátságban megszentelődő, életté szerveződő keresztény áldozathozatalhoz szeretnék ma segítséget, útmutatást nyújtani.

Az első teendők, hogy barátságainkat a jézusi mércével értékeljük.

Nem minden arany ami fénylik: a jézusi igényesség mérlegén a legtöbb barátság nem bizonyul méltónak nevére. Voltaire egyik gúnyos megjegyzése kiválóan alkalmas arra, hogy a látszatbarátságról le ránts a leplet. A francia gondolkodó szerint csak az erényes embernek lehet barátja. A gonosztevő barátja csak cinkos, a léháé cimbora, az üzletemberé ügyfél, az akarnoké szövetséges útitárs. Önző, egyéni érdek még ha kölcsönösen áll is fenn, nem teremt barátságot két ember kö-

zött. A barátság háza — kiterjesztve rá Jézus hasonlatát —, csak akkor nyújthat lakható és biztonságos otthont, ha kösziklára és nem homokra épül. Ha ezt az alapot nem Isten képezi, előbb-utóbb összeomlik s maga alá temeti lakóit és építőit. Nem a barátság az oka ennek. A barátságot kárhozzatni azért mert csalódtunk benne épp olyan szentségtörés, mint Istenre, a szeretetre ráfogni, hogy rombol. A barátságot csak azok kárhozzatják, akik meg sem ismerték igazán.

E fájdalmas tapasztalat, csalódás nyomát a Szentírásban is megtaláljuk, s a barátságról írt gyönyörű és örömteli sorok mellett megvan a maguk üzenete, tanítása. A „gazdagnak (...) sok a barátja“ (14,20), de csak az igaz barát születik testvérül a nyomorúság idején (17,17) — figyelmeztet a Példabeszédek könyvének írója, mert „a gazdagság szaporítja a sok barátot; a szegénytől pedig az ő barátja elválik“ (19,4). Olyan igazság ez, melyet az evangéliumi tékozló fiú is megtapasztalt. A Zsoltárok- és Jób könyve érzékeltetik igazán, milyen nagy csapás, fájdalom, keserűség a barátok hűtlensége. „Mert nem ellenség szidalmazott engem, hisz azt elszenvedném; nem gyűlölöm emelte fel magát ellenem, hiszen elrejtettem volna magamat az elől: Hanem te, hozzám hasonló halandó, én barátom és ismerősöm. A kik együtt édes bizodalomban éltünk; az Isten házába jártunk a tömegben.“ (Zsolt 55,13—15) — sír a zsoltáriró. Jób fájdalma a felszáradt könnyek utáni ember keserű lemondása: „csúfolóim a saját barátaim“ (16,20), „barátaim egészen elidegenedtek tőlem“ (19,13). Egy dolog vigasztalja. Meg van győződve, hogy Isten kegyetlenül bünteti a baráti hűtlenséget: „A ki prédává jut-tatja barátait, annak fiainak szemei elfogyatkoznak.“ (17,4).

A „barátság“ gyakran bizonyul olyan csónaknak, amelyen csak szép időben és sima tengeren fér el két ember, de viharban már nem. Ilyenkor a hamis barátsággal együttjáró csalódás azt is tagadja, hogy egyáltalán létezik igaz barátság. A próféták intelme magányos küzdelmüknek megdöböntet dokumentuma s valószínű kudarcaik oka is. A tanítványoktól övezett Jézus ajkáról sohasem tudunk elképzelni ilyen kifakadást: „Mindenki őrizkedjék a barátjától, és egyetlen atyátokfiának se higgyetek, mert minden atyafi cselbe csal, és minden barát rágalmazva jár.“ (Jer 9,4). Mikeás Jeremiásnál is szűkszavúbb: „ne higgyetek a barátnak“. (7,5).

Valóban, nem minden kagyló rejt igazgyöngyöt, de mégsem állítható, hogy a barát csak időnként elrabló tolvaj, fegyverszünetet be nem tartó ellenség. Nem tudunk elfogadni ilyen imádságot, s hisszük, hogy Istennek sem tetszik az ilyen fohászok: „Ments meg, Uram, a barátoktól, mert az ellenségtől magam is megvédem magam!“ A nem ére-nyen alapuló barátságok széttörhetik az embert, de az igazi barátság mindig épít, s mi a Példabeszédek könyvének írójával valljuk: „van barát, a ki ragaszkodóbb a testvérnél.“ (18,24).

Ezt az igazságot sohasem volna szabad szem elől téveszteni, s ezzel függ össze, főleg napjainkban, a barátság második nagy tisztázandó kérdése.

Jól tudjuk mindnyájan, hogy a világ amiben élünk, olyan amilyené mi tesszük. A barátság megromlásáért is mi vagyunk felelősek. Elég egy kis csalódás, s önhibánkat mentegetjük azzal, ami részben vagy teljes egészében önhibánkból következett be. Egyre gyakoribb jelenség, hogy azt, ami régen a barátság iránti igényként élt bennünk, személytelen dol-

gokra terjesztjük ki. „Barátaink“ között ott van a dísznövény, a kutya, az autó, a pénz, a kártya, az alkohol, a könyv, a színház, a rádió, de egyre kevesebb az ember. Elfojtanak, elnyomnak értékes vagy káros személytelen viszonyok. A károsokról nem is beszélve, még a könyv sem lehet a legjobb barátunk: halott vagy tőlünk távol élő, ismeretlen elmével társalogni szükséges, jó, csodálatos élmény, de nem barátság. Azt sem mondhatjuk védekezésül, hogy nekünk az imádságban, a templomlátogatásban Isten pótolja a barátságot, a barátokat. Mózesről azt írja a Szentírás, hogy Isten úgy beszélgetett vele, mint „szokott ember szólani barátjával“ (2Móz 33,11), mégis, neki is szüksége volt Áronra.

Isten számunkra a legnagyobb érték, de a barátság annyira emberi, hogy Isten nem vállalhatja és nem is vállalja a barát szerepét, sőt, ő adja mellénk barátainkat. Az Ő akarata, hogy a barátságon át az egyetemes emberszeretetig eljussunk. Ezt tartja a legnagyobb emberi szükségletnek: halandó csak halandót szerethet halhatatlanul (József Attila).

A szeretet mindig keresi szeretetének tárgyát: a barátságban sem az ember alatti sem az ember feletti világban nem találhatja meg, csak az emberben, akiben e két világ egyesül. Még akkor is, ha ez néha, vagy gyakran, csalódással jár, ha barátunk nem tökéletes és mi sem vagyunk azok.

A barátság kapcsán gondolkoztam el újra és értettem meg végre Jézus egyik különös tanítását. A hamis sáfár példázatában mondja Jézus: „szereztek magatoknak barátokat a hamis mammonból, hogy mikor meghaltok, befogadjanak benneteket az örök hajlékokba.“ (Lk 16,9). Mit akar ezzel Jézus mondani? Előnyyszerzésre, a rosszal való cimborálásra biztat, ő, az erkölcsi tanító? Nem. Arra akar ráébreszteni, hogy keresni kell és meg kell becsülni az emberi kapcsolatokat. Nem az szeret, aki elzárkozik, hanem az, aki közeledik. A mégly tőkéletlen barátság is és a rossz barát is többet ér mint a félrevonulás; a szeretet ezt is betöltheti értékkel. És aki nem tud jó barát lenni, ha kell, egyoldalúan is, az sohasem jut el a kölcsönösségig, mert: „a ki hú a kevesen, a sokon is hú az; és a ki a kevesen hamis, a sokon is hamis az (...) És ha a másén hívek nem voltak, ki adja oda néktek, a mi a tiétek?“ (Lk 16,10, 12).

Seneca, az ókor egyik nagy bölcse írja: „Erkölcstelen ember vonzódását csak erkölcstelen úton lehet megnyerni (...). A bölcs, ha beéri is önmagával, mégis akar barátot, ha semmi másért, hát hogy gyakorolja a barát érzést: ilyen nagy erény ne heverjen pamlagon“. Jézus is tudatában van ennek, de mennyivel más következtetésre vezeti őt a szeretet vallása! Nála a barátság nem sport, nem erényeink edzőgyakorlata, hanem az érdemtelen ember megtérésébe vetett hit és e megtérés szolgálata, a legnagyobb áldozatig elmenően! Ő sohasem tud rangsorolni és eszközt látni az alacsonyabb erkölcsi fokon álló emberben, számára mindig az a bizonyos századik, elveszett juh a fontos, a cél! Ha Jézus szemével nézed a barátságot, a másik ember önző érdekével a magad szelíd erényét helyezed szembe és barátodnak tekinted minden csalódás ellenére. Azért szerzel barátot, hogy betegségében ápd, hogy szűkölködésében segítsd, hogy meghalj érte, ha kell, s akkor se tekintsd mindezeket érdemednek, ha ő nem viszonzza ugyanígy szolgálatodat.

Jézus örökéletet ígér annak, aki a barátság e fokára eljut, s egy kedves perzsa tanítás szerint az igazi barát még ezt is megosztja: a

menny aranyát és az angyalok palotáját sem cseréli el barátja utcájának porával és kunyhójával, s inkább választja a poklot, ha ott barátaival lehet együtt, mint a mennyországot, ha ott el kell válnia tőlük.

Akarnunk kell a barátságot, vállalunk minden csalódás ellenére is, s nem lélektelen dolgokat, az embert kell határtalan szeretettel szolgálunk! Ne szégyelljük, ha a barátságban Isten országa terjesztésének eszközeként használ, inkább adjunk hálát, hogy erre méltóknak ítélt minket! Példaképünk mindenben Jézus legyen, a bűnösök és vámszedők barátja, a szamariai asszonnyal szívélyesen szóbaálló, az irgalmas szamaritánus példázatának tanítója! Szeretetünk szomorúsága is derűt sugározzon és építsen! Barátságra megnyílt szívünket így tegyük le Isten zsámlya elé! Ámen.

NINCS SENKIBEN NAGYOBB SZERETET (3.)

Jn 15,13—14

Harmadszorra beszélgetünk a barátságról. Az első alkalommal a barátság isteni lényegét vettük vizsgálat alá, Jézus evangéliumának szellemében. A múlt alkalommal arról volt szó, hogy miért fordulhat elő a barátság elutasítása, és miért kell mégis — minden csalódás ellenére — vállalunk a barátságot. Most a barátság áldásainak számbavételével folytatjuk elmélkedésünket.

Melyek a barátság áldásai? Számtalanok. E beszéd keretében csak egy néhányal foglalkozhatunk, mint az egyenlőség és szabadság, az őszinteség és hűség. Mindez, amivel a barátságban élő ember lelkiében gazdagodik, úgy is felfogható mint a barátság létrejöttéhez szükséges feltétel, de úgy is, mint belőle fakadó áldás: a baráti szolgálat isteni jutalma. Ez a barátság csodája: számlátó üvegén a szeretet a szívárvány csodálatos színeire bomlik fel és beragyogja, megtermékenyíti az életet. A barátság áldozata Istenben, Isten által az öröm, az üdvösség kiapadhatatlan kútfejevé lesz.

Az igazi barátság első, ránk áldásként visszahulló feltétele az egyenlőség és a szabadság. Miért állíthatjuk ezt? Hadd induljunk ki a barátság egy érdekes meghatározásából. Eszerint két ember barátsága azt jelenti, hogy az egyik „rabszolgája“ a másiknak. de ennek felismerésére egyikük sem jut el. Ha e függőség bevallása bekövetkezne, ez barátságuk halálát jelentené. Sok igazságot tartalmaz ez az érdekes meglátás. Minden emberi viszonyban, a barátságban is, két olyan ember kerül össze, akik közül az egyik törvényszerűen felülmúlja valamiben a másikat. A külső, esetleges különbségeket félretéve, ez az erényességre nézve is áll. Két barát közül, ha az egyik a nap, a másik mindig a hold szerepét tölti be, ha társa bátor, ő a bátrabb, ha az igazságos, ő igazságosabb. Hangtalan, néma megegyezés alapján minden barátságnak van egy irányítója, egyenlők között egy elsője. A barátság első nagy áldása abban áll, hogy sohasem arra tekint, ami elválaszt, hanem arra, ami egyesít. Nem fokozza ezt a különbséget, hanem kiegyenlítésére törekszik. Távol áll úgy az irigykedéstől, hiúságtól, szolgai majmolástól, mint a gögtől, fennhéjázástól is. Isten műve ez: a kiegyenlítő és egységesítő szereteté.

Petőfi és Arany sohasem vitatta egymás költői nagyságát, alárendelték azt és egyesítették a népszolgálatban.

A barátság egyenlőségével függ össze szabadsága is. Megőrizheti-e az önmaga fölött való rendelkezés szabadságát a barát, ha társához köti az alkalmazkodás önként vállalt kötelessége? Eltérhet-e barátja véleményétől, szembeszállhat-e vele úgy, hogy ez ne ölje meg barátságukat? E kérdésre is igenlő a válasz. A barátok sohasem csak egymáshoz alkalmazkodnak és elsősorban nem egymáshoz, hanem a barátságuk alapját képező erényhez, a tökéletesedéshez, mint célhoz, Istenhez. A barátságban nincs szolgaság, ez a szeretet által szolgálattá minősül át, amely a szabadság legteljesebb formája. Jézus adta legszebb példáját a barátság egyenlőségének és szabadságának. Tanítványai között ő volt a Mester, a nagyobb tudású, tisztábban látó, céltudatosabb, magasabb eszmeiségű és erkölcsi-ségű, mégsem különböztette meg magát tanítványaitól, sőt: János evangéliuma szerint, hogy alázatosságra nevelje őket, saját kezével mosta meg azok lábait.

Arra nézve pedig, hogy hogyan viszonyult a szabadság kérdéséhez a tanítványi körben, sokatmondó az a türelmes, megértő, testvéri szeretettel végzett jellemformáló munka, mellyel tanítványait önálló gondolkodásra és életre nevelte. Szigorú volt: „Ti az én barátaim vagytok, ha azokat cselekszitek, a miket én parancsolok néktek.“, de vajon volt-e valaha az ő szigoránál csodálatosabb? Mert így folytatja beszédét: „Nem mondalak többé titeket szolgáknak; mert a szolga nem tudja, mit cselekszik az ő ura: titeket pedig barátainknak mondtalak; mert mindazt, a mit az én Atyámtól hallottam, tudtul adtam néktek.“

Ugyanilyen követelménye, feltétele és áldása a barátságnak az őszinteség. Ha az erény is a barátságban valósulhat meg a legteljesebben. Kevés emberhez vagyunk igazán őszinték, s még kevesebb embertől fogadjuk el sértődés nélkül azt. Az orvossal és a baráttal szemben azonban magától értetődőnek kell lennie a legteljesebb nyíltságnak: ahogy az orvos nem tud gyógyítani, ha betege nem mondja el őszintén betegsége legszemélyesebb tüneteit is, a barátság sem tudja betölteni hivatását hiányában. Kihez is lehetnének őszinték Istenen kívül, ha nem a baráthoz? Mi Istenhez imádkozunk és barátainknak gyónunk, s nincs olyan ember, aki időnként ne érezné ezek szükségét. És aki szemünkbe mondja véleményét, ellenségből azonnal baráttá változik, mert ha szeretetből és szeretettel teszi ezt, gyarlóságunk felismeréséhez, önismere-tünk gyarapodásához akar hozzásegíteni, ehhez ajánlja fel a vissza nem utasítható segítséget. Nagyon szépen fogalmazza ezt meg a Példabeszédek könyve: „jószándékból valók a barátságos embertől vett sebek; és temérdek a gyűlölőnek csókja.“ (27, 6).

Végül a barátság legfőbb szeretet szolgálata és áldása a hűség. Ennek az erénynek, ha mindhalálig birtokában maradunk, a Biblia szerint az élet koronája a jutalma Isten részéről (Jel. 2,10). Barátság csak a hűségben lehetséges, annak kettős kötésében: a közös eszményekhez és a barát személyéhez való ragaszkodásban. E hűség megtagadása, az árulás, a barátság egyetlen ellenfele és végzete. Ezzel szemben a baráthoz való síron túli hűség neve: élet.

Milyen csodálatos ismét a Szentírás s benne Jób könyve, milyen szépen hozza felszínre az emberi lélek mélységes titkait! Jób mondja:

„A szerencsétlent barátjától részvét illeti meg, még ha elhagyja is a Mindenhatónak félelmét.“ (6,14). Ha a barátság fészkeről kiszáll az erény madara, ha tűzhelyén kilobban a közös lelkesedés tüze, hamújában, a részvétben tovább őrzi Isten a szeretet szentségét, s ha barát soha többé nem kívánja látni barátját, még akkor is esélyt nyújt a bűnbánó újjászületéshez!

Ennek a tanításnak, mely teljes egészében a felebaráti szeretet, a barátság szellemét sugározza, talán sohasem volt ennyi időszerű mondanivalója, sürgetőbb, áldásosabb figyelmeztetése. A mai, megosztott világban egyedül a jézusi barátságosság közösségteremtő és fenntartó ereje biztosíthatja számunkra az erkölcs szilárdságán nyugvó, magasabb rendű és boldogabb, békés életet és jövőt.

E jövő alapja csak a barátság igényessége és szeretetszolgálat, a megkülönböztetés és egységkeresés lehet: az én barátom nem lehet mindenki barátja, de barátaim barátai az én barátaim is. Ennek az arany szabálynak a segítségével kell újra megtanulnunk Istenországa és az egyetemes testvériség nyelvét.

Jézus vallása az üdvözülést az emberiség közös ügyévé tette. Aki ezt nem ismeri fel, semmiképpen sem léphet be Istenországába. Vizsgáljuk hát felül életünket: barátságban, barátainkért éltünk-e eddig? Készek vagyunk-e a barátságért életünket is feláldozni? A jó barát a menny kapuja — tartja egy albán közmondás. Ne tétovázzunk: kopogjunk be bátran a szeretet élő ajtaján, felebarátaink szívéen, kérjünk bebocsáttatást és lépünk be! Ámen.

KÁSZONI JÓZSEF

CSELEKEDJÜNK JÓT!

Jak 4,17

Az emberiségnek egy nagyon régi — mondhatnánk úgy is — örök problémája a jó és rossz közötti ellentét kérdése. Különböző korokban különbözőképpen válaszoltak erre: mi a jó és mi a rossz. Ezzel a kérdéssel nem csak a vallás foglalkozik, de a tudomány is keresi rá a feleletet. A jó és a rossz egyetemes emberi jelenség. Ezért is foglalkozik ezzel az erkölcstan, a filozófia, a vallás. A jó és a rossz fogalma végigvonul minden vallás tanításán, s így megtalálható a keresztény vallásban is. A keresztényeknek a rosszról való felfogása, tanítása nem egységes, felekezetenként változik.

A gondolkozó ember tisztában van azzal, hogy erkölcsi lény, tehát képes a jóra, a jócselekedetek megvalósítására. A kérdés ott adódik,